

Тыва Республиканын Барыын – Хемчик кожуунун
Хонделен муниципалдыг бюджеттиг ортумак ниити билиг школазы

Чопшээрээни кижизидилге
талазы –биле директорнун
оралакчызы

Ортамас С.К.

«23» 08 2023г.

Баддылааны Хонделен ортумак
ниити билиг школанын
директору

Васильев

«23» 08 2023г.

Дужаал № 81

Литературлуг номчулга

ажылчын программа

(эртемнин ады)

4 класс

(класс)

2023-2024 ооредилге чылы
(программанын хуусаазы)

Неделяда шагы: 1

Будун чылда ниити шагы: 34

Тургусканы:
Кужугет Оюунза Владимировна
(башкынын долу ады)

Программанын данзызы

1. Тайылбыр бижик.....	3
2. Планнаттыңан туннелдер.....	3
3. Программанын тургузуу.....	5
4. Календарь-тематиктиг план.....	7
5. Программанын эдилгеzi.....	10

Тайылбыр бижик

Боажылчын программа эге школанын Федералдыг куруне стандарттарынын сорулгаларын чедип алырынче угланган Кара-оол Л.С «Литературлуг номчулга» 4 класс: ооредилге ному.- Кызыл 2020.

Эртемнин оорениринин туннелдери

Бот тускайлан (личностуг) хевирлеттинген турар билиглери:

- ооредилгенин чедиишкинниг болурунун чылдагаанын тып билири;
- бодунун ажылын туннеп, унелеп билири;
- Бодунун торээн чуртунга болгаш чоннунга, оон амыдырал-чуртталгазынын хамаарылгазын шингээдип алыры;
- оске чоннарнын нити мозу-шынарынын, моральдыг нормаларынын талаларын билип алыры;
- бодунун-даа, оске чоннун кижилеринин-даа кылган чуулдеринин эки азы багай талаларынын уг-шиин тып билири;
- моральдыг болгаш этиктиг негелделерге дууштур аажы-чанын таарыштырып, эде тургустунуп билири;
- оске кижилернин сеткил-хооннун улежип, сагыш-човаачал болуру;
- уран-чечен, культура-биле таныжып тура, чараш овор-хевирни эскерип коруп, шилип билири; ол овор-хевирге домейлештир кижизиттинери;
- Ооредилгеже, эртем-билигже чуткулдуу;

Метапредметтиг туннелдер

- утка болгаш дыл-домаанын талазы-биле чедингир созуглелди пауза, интонация болгаш номчулганын темпизин барымдаалап шын, медреселдиг, аянныг номчууру;
- таныш эвес созуглелди номчуурунун дургени 1 минутада 65 – 70 хире сос;
- чогаалдын адынга болгаш анаа чураан чуруктарга даянып алгаш, чогаалдын кол утказын тодарадып билири;
- чогаалдын темазынга, кол утказынга, идеязынга хамаарышкан монологтарны (узундулерни, абзацтарны) дынналдыр номчууру, доктаадып алыры;
- чогаалда болуушкуннарнын дес-дараалашкаан барымдаалап утка талазы-биле Харылзааларын тодарадып билири;

- улуг эвес созуглелди ангы-ангы кезектерге чарып, кезек бурузунге ат (эге) чогаадыры; башкынын дузазы-биле созуглелдин планын тургузары база созуглелге болгаш оон кезектеринге хамаарышкан айтырыгларны тургузуп билири;
- номчаан чуулунун утказын делгеренгей долу дамчыдары болгаш кысказы-биле допчулап чугаалаары;
- номчаан номнарынын дугайында кыска чугаалап билири; справочниктер, энциклопедиялар болгаш уругларнын сеткуулдери-биле (журналдары- биле) ажылдап билири;
- чогаалдын кол маадырларынын чугаазын утказын, аянын, чуну кылып турарын барымдаалап оларга унелел бээри;

Предметтиг туннелдер

- херек билиглерни словарьларны ажыглап тургаш тып билири;
- чогаалдарны болгаш оон кол маадырларын деннеп болгаш тускай негелде езугаар ангылап билири;
- чогаалдын кол маадырларынын состерин, кылып турар чуулдерин, аразында харылзааларын шингээдип алыры
- херек билиглерни библиотекалардан, ооредиглиг литературадан болгаш Интернеттен тып билири;
- чогаалга унелел берип тура, бодунун амыдыралынга даянып, даап бодаашкыннын (логиктиг) чылдагаанын айтып турар харылзааларны аас болгаш бижимел хевирге шын тургузуп билири;
- бердинген статья-биле ажылдап билири (статьянын кол бодалын тодарадып, планын тургузары).

Литературлуг (торээн) номчулганын тургузуу

№	Эгенин ады	Шагы	Тургузуу
1	Тыва дылын, тыва чонун, Тыва черин – ожууннун уш ыдыкдажы.	1	Камнаалынар. Ч.Кара-Куске. Торээн Тывам кижилери. В.Саарымбуу. Эртинелиг бурун Тывам. Ч.Куулар.
2	Чылдын уелери. Тодут-догаа алдын кузум.	1	Баштайгы сегиржип алыышкын. Х.Ойдан- оол. Кус. А.Пушкин.
3	Улустун аас чогаалынын биче хевирлери.	1	Тывызыктар. Улегер домактар. Оюн удээн чугаалар. Дурген-чугаалар.Чоннун ырлары
4	Ооренип оорен.	1	Камналга. О.Сувакпит. Ундур имнедипкен. Э.Кечил-оол..
5	Эки кылган ажыл – элеп читпес алдар.	1	Дузакадабергеним. С.Сарыг-оол. Маргылдаа. К-Э. Кудажы
6	Бойдустун чажыттары	1	Саржаг дажыглаан. С.Сарыг-оол. Хортукке турлагжыыр. М.Эргеп. Анай. М.Эргеп
7	Чылдын уелери. Аккыр харлыг кыжым.	1	Кыжын Л.Чадамба. Баштайгы хар Х. Ойдан-оол Олегтин оннуктери. Х.Ойдан-оол
8	Багын чугаалаарга–бачыды арлыр.	2	Корунчук биле Сарбашкын. И.Крылов. Орге биле Куске. С. Сурун-оол
9	Бойдуска хумагалыг болуулу.	2	Чурек иштинде ок. К-Э.Кудажы. Эжеш куштар хоюспанар. С.Комбу
10	Эштигде хоглуг, эптигде куштуг.	1	Оннуктер. Е.Танова Черликпен. С.Тока
11	Авторлуг тоолдар.	2	Алдын-Кушкаш. Ш.Суван.
12	Эрнин эреси.	1	Кызыгааржыга С.Сурун-оол. Стёпа акый биле Егор Михалков
13	Чылдын уелери. Хоглуг чазым.	1	Изиг тулук уе. М.Пришвин. Ыглапкан хар. К.Ондар
14	Улус аразындан ие кара чымчак.	1	Ава дугайында сос. Е Танова. Кырган-авам келди-ле! Е.Танова

15	Улустун аас чогаалы. Тоолдар.	2	Уш чуул эртемниг оол. Тыва улустун тоолу. Сыынак.Тыва улустун тоолу.
16	Хоктуг ужуралдар, солун болуушкуннар.	1	Шортан мунган эзир.С.Пюрбю. Борттуг дилги. С.Бюрбю Хаважыгаш. О.Сувакпит.
17	Тоогу болгаш тоолчургу чугаалар.	2	Ийи кыс. Тоолчургу чугаа Часкы. Тоолчургучугаа
18	Ойнаксанчыг оюннарым.	2	Оюннар. С.Сарыг-оол. О.Сувакпит. Хуулгаазын кажыктарым
19	Кижиг болуру чажындан.	2	Адазынын айбызынга. Б.Ховенмей. Ивижилер оолдары. Л.Чадамба.
20	Чонум чаагай езу-чанчылдары.	2	Калдаракты азырап алганым. М.Кенин-Лопсан. Кирген кижээ. М.Олчей-оол.
21	Тывамнын тоогузунден солун арыннар.	2	Оттуг-терге.С.Сарыг-оол. Кызыл Сылдыс ордени.О.Саган-оол.
22	Чылдын дургузунда ооренгенин катаптаары	2	Адазынын дузалакчылары. Н.Ооржак. Чазый хырын башка халдаар. К-Э. Кудажы. Проект «Мээн ынак номум»

Календарь - тематиктиг план

№ п/п	Теманын ады	Шагы	Онаалга	Хуну		Эдилге
				план	Шын эртирген хуну	
Тывадылын, тывачонун, Тыва черин – ожууннун ушыдык дажы. 1шак.						
1	Камнаалынар. Ч.Кара-Куске. Торээн Тывам кижилери. В.Саарымбуу. Эртинелиг бурун Тывам. Ч.Куулар.	1	Шулукке чуруктан чурааш, шээжи биле ооренир. Ар. 5			
Чылдынуелери. Тодуг-догааалдынкузум. 1шак.						
2	Баштайгы сегиржип алыышкын. Х.Ойдан-оол. Кус А.Пушкин.	1	Чечен чугаага чурук чуруур.			
Улустун аас чогаалынын биче хевирлери. 1 шак.						
3	Тывызыктар. Улегер домактар. Оюн удээн чугаалар. Дурген-чугаалар. Чоннун ырлары	1	1 тывызык, 1 дурген-чугаа, ооренир			
Оорени поорен. 1шак.						
4	Камналга. О.Сувакпит. Ундур имнедипкен. Э.Кечил- оол.	1	Чечен чугаада шулукту шээжи- биле ооренир			
Экикылганажыл–элепчитпесалдар. 1шак.						
5	Дуза када бергеним. С. Сарыг- оол. Маргылдаа. К-Э. Кудажы	1	Басняны шээжи- биле ооренир			
Бистин бичии оннуктеривис. 1 шак.						
6	Эгерек биле эзирик. Х.Ойдан- оол. Бистин анчывыс. С.Тока. Кушкаштар. Л.Чадамба	1	Шулукту шээжи- биле ооренир			
Бойдустунчажыттары 1 шак.						
7	Саржаг дажыглаан. С.Сарыг-оол. Хортукке турлагжыыр. М.Эргеп. Анай. М.Эргеп	1	Созуглелди эдерти чугаалаар			
Чылдын уелери. Аккыр харлыг кыжым. 1шак.						
8	Кыжын Л.Чадамба. Баштайгы хар Х. Ойдан-оол Олегтин оннуктери. Х Ойдан- оол	1	«Олегтин оннуктери» деп чечен чугааны эдерти чугаалаар			

Багын чугаалаарга – бачыды арлыр. 2шак.					
9	Корунчук биле Сарбашкын. И. Крылов. Орге биле Куске. С. Сурун-оол	1	Басняны шээжи– биле ооренир. Ар.64		
10	Кеземче. Э.Кечил-оол. Соокчугеш. Л.Толстой.	1	Ваняга чагыг состен белеткээр		
Бойдуска хумагалыг болуулу. 2шак.					
11	Чурек иштинде ок. К-Э.Кудажы. Эжеш куштар хоюспанар. С.Комбу	1	шулукту шээжилээр ар.76		
12	Кижиг бойдустун толуг. С.Сарыг-оол. Хун. Ч.Ондар.	1	Шулуктушээжи- биле ооренир ар.79		
Эштигдe хоглуг, эптигдe куштуг. 1шак.					
13	Оннуктер. Е.Танова Черликпен. С.Тока	1	Унелел бижиир		
Авторлугтоолдар. 2шак.					
14	Алдын-Кушкаш. Ш.Суван.	1	Тоолга чурук чуруур		
15	Шиижекчигеш. С.Сарыг-оол. Улуургак, билииргек дагаажык. К.Тюлюш	1	Чогаалдын утказын эдeрти чугаалаар		
Эрнин эрeзи. 1шак.					
16	Кызыгааржыга С.Сурун-оол. Стёпа акый биле Егор Михалков	1	Ачазынга азы акызынга байыр чедириишкени чогаадыр		
Чылдын уелери. Хоглуг чазым. 1шак.					
17	Изиг тулук уе. М.Пришвин. Ыглапкан хар. К.Ондар	1	Шулукту шээжи- биле ооренир		
Улусаразынданиекараачымчак. 1 шак.					
18	Ава дугайында сос. Е Танова. Кырган-авам келди-ле! Е.Танова	1	«Мээн кырган- авам» деп кыска чогаадыг бижиир		
Улустун аас чогаалы. Тоолдар. 2шак.					
19	Уш чуул эртемниг оол. Тыва улустун тоолу. Сыынак.Тыва улустун тоолу.	1	Тотчеглекчилерг е удур кыйгырыг состерлиг плакат чуруур		
20	Алдан ала чылгылыг Алаадай- Мерген. Тыва улустун тоолу.	1	бажынчыгаш ар.135		
Хоктуг ужуралдар, солун болуушкуннар. 1шак.					
21	Шортан мунган эзир. С.Пюрбю. Борттуг дилги. С.Бюрбю Хаважыгаш. О.Сувакпит.	1	Чогаалдын утказын Чоду ирейнин адындан эдeрти		

			чугаалаар			
Тоогу болгаш тоолчургу чугаалар. 2 шак.						
22	Ийи кыс. (Тоолчургу чугаа).	1	Тоолчургу чугаанын утказын эдерти чугаалаар			
23	Часкы. (Тоолчургу чугаа)	1	Чугааны эдерти чугаалаар			
Ойнаксанчыг оюннарым. 2 шак.						
24	Оюннар.С.Сарыг-оол.	1	«Ынак оюну» деп кыска чугаадан тургузар			
25	О.Сувакпит. Хуулгаазын кажыктарым	1	Шулукту шээжи-биле ооренир			
Кижиболуручажындан. 2 шак.						
26	Адазынын айбызынга. Б.Ховенмей.	1	Чечен чугаанын утказын кысказы-биле эдерти чугаалаар			
27	Ивижилер оолдары. Л.Чадамба.	1	Шулукту шээжи-биле ооренир			
Чонумчаагайезу-чанчылдары. 2 шак.						
28	Калдаракты азырап алганым. М.Кенин-Лопсан.	1	Эдерти чугаалаар			
29	Кирген кижээ. М.Олчей-оол.	1	Шулукту шээжи-биле ооренир			
Тывамнын тоогузунден солун арыннар. 2шак.						
30	Оттут-терге. С.Сарыг-оол.	1	Чурукчуруур			
31	Кызыл Сылдыс ордени. О.Саган-оол.	1	Чогаадыг бижиир			
Чылдын дургузунда ооренгенин катаптаары. 2 шак.						
32	Адазынын дузалакчылары. Н.Ооржак.Чазый хырын башка халдаар.К-Э. Кудажы.	1	Шулуктушээжи-биле ооренир			
33	Проект «Мээн ынак номум»	1	Аянный номчуур			
34	Туннел кичээл	1	Ооренген чуулдерин катап номчуур			

Ажылчын программанын эдилгелери

Класс	Теманын ады	План-биле эртирер хуну	Херек кырында эртирген хуну	Эдилгенин чылдагааны

